

NIEUWSBRIEF

Secretariaat:
Verzetsstraat 76
2912 CV Nieuwerkerk a.d. IJssel
Tel. 0180-314870
e-mail info@hvnweb.nl
Rekening NL89 RABO 0345 2942 03
Oudheidkamer: 's-Gravenweg 6a
(tel. 0180-312228)
Museumnummer 1215
Internet-adres:
www.hvnweb.nl

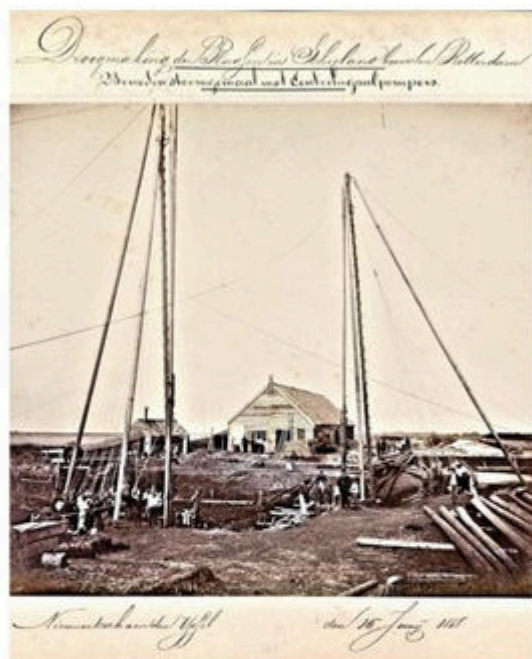
No 85 - JUNI 2021

HISTORISCHE VERENIGING

NIEUWERKERK AAN DEN IJSSEL

**W.S. open middagen Oudheidkamer (14-17 uur):
3/7, 7/8, 4/9, 11/9, 2/10, 6/11 en 4/12**

Heien - met heiliederen - voor de bouw van het eerste gemaal aan de Bermweg in de polder Prins Alexander, 1868, fotograaf Jacobus van Gorkom jr. Links de Esseplas en rechts de nieuwe ringvaart! (foto Rijksmuseum). De foto prijkt nu op de HVN-expositie én in de Erfgoedvisie Zuidplas 2021-2026 (zie foto rechts)!

‘Pappen en nathouden’

Hart van Holland, 12 februari 2021

Met enig tromgeroffel en lovende woorden werd op 19 januari de Erfgoedvisie van de gemeente Zuidplas vastgesteld. Na de Cultuurvisie van twee jaar geleden is nu tien jaar na de fusie een mooie basis gelegd voor beleid op deze terreinen. Diverse instellingen en verenigingen hebben van harte meegewerkt om de visies op papier te krijgen, samen met vertegenwoordigers en ingehuurde consultants van Zuidplas.

Nu is het zo dat tien jaar pappen en nathouden van cultuur- en erfgoed, volgens het Centraal Bureau voor de Statistiek, er ook toe heeft geleid dat Zuidplas ergens onderaan hangt qua begroting op dit gebied. De financiële paragrafen bij de visies bleven in dit licht nog steeds bewust bescheiden en houden eigenlijk al rekening met tegenvallers, zoals de kosten voor jeugdzorg, de corona-implicaties en de kosten voor de energietransitie.

Wat het laatste betreft is er kennelijk wel geld om via Facebook en YouTube irritante reclames te plaatsen via een marketingbureau, terwijl de bevolking kennelijk nog niet bepaald warmloopt.

Echter, als voor een bescheiden financiële paragraaf nu al gesteld wordt dat de gemeente ‘opkijkt’ tegen hoge structurele kosten voor cultuur en erfgoed, dan belooft dat weinig goeds.

We mogen vrezen dat er al een voorschot wordt genomen op voortzetten van het pappen en nathouden, met als enige verschil dat er op papier een wenkend perspectief ligt, dat al wenkend weer achter de horizon dreigt te verdwijnen. Dat zou jammer zijn.

Bror van Westing, voorzitter Historische Vereniging Nieuwerkerk a.d. IJssel

*De **Nieuwsbrief** is niet verschenen sinds september 2020, omdat ook alle activiteiten moesten stoppen!*

***Nieuwsflitsen** werden maandelijks gemaïld en incidenteel ook bezorgd.*

BESTUURSZAKEN

CORONAPROEF!

Anders dan bijvoorbeeld in Capelle had de Oudheidkamer alweer sinds juni 2020 enkele open middagen. Niet zomaar: alleen toegang zonder klachten, eenrichtingsverkeer en anderhalvemeterregel volgen. Meer dan tien personen per zaal, consumpties of wc-bezoek waren nog *niet* mogelijk. Reserveren bij de deur. Voorlopig is er ook geen zaalverhuur voor feestjes. Schaken en dammen van de PCOB in de koffieruimte kan ook niet. (Dat scheelt de HVN geld, net als door het wegblijven van schoolbezoeken! Dat geld voor educatie wordt niet door de gemeente uitgegeven!) Zie de website voor herstart van open middagen. Voor de herstart van klusmorgens is versterking van harte welkom!

TERUGBLIK 'DIGITALE ALV'S'

De geplande fysieke vergaderingen konden geen doorgang vinden. Johan Knoester werd in 2020 herkozen: er waren ook geen tegenkandidaten. De al bekende jaarstukken, ook gepubliceerd op de website onder ANBI, werden vastgesteld. De kascontrolecommissie werd deze keer niet vernieuwd.

OPEN MONUMENTENDAG EN CORONA...

...was in 2020 overall een beperkende combinatie. De Oudheidkamer had alleen een gebruikelijke (extra) Open Middag en trok op 5 september 15 en op 12 september 22 bezoekers. Er waren van het cultuurplatform Zuidplas voor 12 september een mooie poster en een routefolder met toelichtingen. Daar is altijd van of mee te leren: over het hoofdwerk van het orgel van de Oude Kerk heet informatie dat het uit '*een R.K. kerk te Vlaanderen*' kwam in plaats van uit zo'n kerk te Vlaardingen...!

De stelling dat de 's-Gravenweg 'letterlijk zo oud is als de weg naar Kralingen' leek leuk-legendarisch. Dat dorp Kralingen kwam echter pas na 1850 aan de 's-Gravenweg en lag daarvoor westwaarts bij het kerkhof Oud-Kralingen. Het dorp verplaatste zich echt met kerkaftbraak/kerkhofbehoud én kerkbouw (Hoflaankerk)!

HVN: COMPLIMENT VOOR ERFGOEDVISIE 2021-2026 ZUIDPLAS...

...van bureau Culthis van architectuurhistorica Linda Driesen-van der Male uit Voorschoten. Het concept kwam op 1 oktober. Reageren kon tot in november en dit deed de HVN breed en positief! Op 10 februari stelde de raad hem unaniem vast. Het is bekend: de begroting voor 2022 en later kent tekorten. Iedereen was vol lof, ook over de inbreng van de historische verenigingen, maar niemand wilde nu besluiten de lof ook te betalen bij mogelijke komende bezuinigingen. En zoek zeker op www.zuidplas.nl naar 'erfgoedvisie'. De reactie van de HVN-voorzitter was hiervoor te lezen en spoorde met die van de OZM-voorzitter....

HET HVN-BESTUUR IS DANKBAAR...

...voor de positieve reactie van B&W op het aanbod om de tot januari in de Batavier al geëxposeerde 'Madepenning' in permanente bruikleen in een Oudheidkamervitrine te exposeren naast de eigen 'Madelepeltjes' (eerder ontvangen van de dierenartsfamilie Beuvery; vader Beuvery kreeg ze als voorzitter van de hulpactie voor het plaatsje Made [N.Br.] na de Tweede Wereldoorlog!).

AFSTEMMING MET DE HVC

De HVC-expo '150 jaar J.A. Beijerinckgemaal' was 'tot nader order gesloten vanwege de coronacrisis'. (Ook de HVN verlengde de uitlening van objecten aan de HVC ervoor.) Leuk is dat de expo met de komende hervatting daar parallel loopt aan de HVN-expo '150 jaar mr P.D. Kleijgemaal'. Ook deze expo wordt tot in de zomer van 2021 verlengd!

P.S. De HVN maakte in 1998 al een excursie naar het Beijerinckgemaal!

EXTERNE DANK VOOR SECRETARIAAT

* Bedankt voor de twee foto's en het artikel en voor het toezenden van van het artikel uit de krant. Daar zijn wij blij mee, een mooi artikel voor ons archief.

(Gerard Thijssen, Secretaris heemkundekring Made en Drimmelen)

* Hartelijk dank voor het toesturen van de krantenpagina's en exemplaren van Nieuwsbrief HVN. Wij zijn er erg blij mee.

(Ardien den Toom, nicht van Arie den Toom)

* Bedankt voor de organisatie van de mooie en gedenkwaardige hulde aan Arie den Toom. Het was erg bijzonder.

(Patricia Groenewoud, Communicatie-adviseur Zuidplas)

WISSELEXPOSITIES (coronaproef dus!)

oudheidkamerexpo '150 JAAR MR P.D. KLEIJGEMAAL'

Startte de bouw van het benedengemaal in 1868..., in 1857 kwam er al een ijzeren ophaalbrug in de Capelse Klaas Klinkertkade of -weg over de nieuwe ringvaart! De brug stortte in 1961 in (kijk op de expo!). Er kwam bij de net Capelse Schippersbuurt van de gebroeders Steenbergen toen een vaste brug!

1869. 1 September. 1919.
Onze geliefde Vader,
de Heer A. DIJSMAN
te Nieuwerkerk a/d. IJsel,
hoopt 1 Sept. a.s. den dag
te gedenken, dat hij **50 Jaren**
het Bestuur van den Polder
Prins Alexander gediend
heeft, eerst als Machinist,
daarna als Opzichter.
Uit naam der Kinderen,
16 A. A. DIJSMAN.

Ook uit expo: HVC-foto van ijzeren ophaalbrug 1857 over nieuwe ringvaart-van-toen en jubileumadvertentie uit 1919 van toen polderopzichter A. Dijkstra

De Capelse 'bobo' **mr P.D. Kleij** kocht in 1874 bij een veiling 20 kavels van vier hectare en betaalde daar f77.777,77 voor. Hij liet daarop in 1875 aan de nieuwe Schollevaartseweg zodoende als geldbelegging de hoeve 'Zevenkamp' bouwen. Door een grenscorrectie naar de maaltocht (!) verhuisde die van Nieuwerkerk naar Capelle. Altijd boerden er Van der Dussens op 'Zevenkamp'. Zij waren actiever in Nieuwerkerk dan in Capelle! (Zie de foto op de volgende pagina.)

Op deze plek kwam de begraafplaats 'Schollevaar'. De hoeve Zevenkamp zelf werd, een contradictie, de naamgever van een stadswijk verderop (foto met dank aan de HVC). De Nieuwerkerkse boerderijnaam 'Zevenkamp' werd dus via Capelle een Rotterdamse wijknaam....

De Nieuwerkerkse KBO-nieuwsbrief van november had een interview met het boerenechtpaar Piet en Annie Segers van de Bermweg. Zijn grootvader kwam in 1868 uit Fijnaart.

Er werd mest aangevoerd uit Rotterdam? "Ja", vertelt Annie, "weet je wat dat was? Paardenmest van de paarden van de paardentram. Dat werd van de straat geschept en per boot door de Ringvaart vanuit Rotterdam gevaren. Planken leggen tegen de dijk op en dan het schip leegscheppen (met de hand) en per kruiwagen naar beneden, daar in een driewielige wagen en dan op het land brengen."

*Hoeve Zevenkamp aan de Schollevaartseweg in Capelle a/d IJssel
(1875-1981)*

BATAVIEREXPO 'NIEUWERKERK OP DE KAART'

Kaarten zijn er van vele gebieden, thema's en dateringen. Uit particulier bezit van de HVN-secretaris, in zijn arbeidzame leven bij Rijkswaterstaat met kaarten bezig, is deze wisselexpositie met Nieuwerkerkse kaarten samengesteld.

Een voorbeeld is een fragment uit 1936 van de Geologische Kaart van Nederland. De afgebeelde zuidelijke helft van de Zuidplaspolder bestaat uit laagveen en naar het noorden uit 'laagveen ter dikte van minder dan 10 dm op oude zeeklei'. De kaart kent onder meer ook een lijnsignatuur voor oude 'Kreekkruggen'. Die staan in de Krimpenerwaard ook op de kaart aangegeven, maar NIET in de Zuidplaspolder.

In een vorige Nieuwsbrief is al een domme klucht verhaald uit een Vijfde Dorpspublicatie met een Kreekrug **anno 1978** in de Zuidplaspolder, ontstaan 'doordat water van de Zevenhuizerplas (een zandwinningsproject) in geulen de polder instroomde en zand afzette'.

IN MEMORIAM (ACHT KEER, W.O. ZES LEDEN)

Op donderdag 20 mei 2021 is **Jan Goris van Vliet** op de leeftijd van 81 jaar overleden. Jan van Vliet was sinds 2011 vrijwilliger bij de HVN. In zijn werkzame leven was hij timmerman bij de gemeente Nieuwerkerk aan den IJssel. En met die werkervaring kwam hij de donderdagochtendgroep van klussers in de Oudheidkamer versterken. Jan voelde zich hier al snel bij thuis en vormde daar met Bert Markus een duo dat vele herstelwerkzaamheden heeft verricht. Het afgelopen jaar ging dat echter niet meer vanwege toenemende klachten. Wij zijn dankbaar voor wat hij voor de HVN heeft gedaan en wensen zijn vrouw Riet en de andere gezinsleden sterkte toe.

Als trouw lid overleed eerder op Groenendijk 95 **Jan Twigt**.

Aan de Boslaan overleed trouw lid **Coen Post** (97), actief met de (familie)geschiedenis van *De Keizer*, in 2007 in een kleine oplage als eigen boek verschenen (ex. in Oudheidkamer). Hij was ooit ook werkzaam met RC Hitland BV. (Hij verkocht voor f1 de steenovens aan een stichting, die hem later aan de gemeente doorverkocht.)

De trouwe leden de heer en mevrouw **De Bijll Nachenius** overleden ook in deze periode.

Trouw en langdurig lid **Aad van der Knaap** (Boslaan) overleed in december.

Op 9 augustus overleed **Evert Jan Druijff** (71), Schelde 12. Hij was tot 2016 HVN-lid en actief vrijwilliger.

De vorige keer is gememoreerd dat John Vuerhard overleed als echtgenoot van een medewerkster. Hij was jaren HVN-lid. John was van 2001-2004 ook bestuurslid en HVN-penningmeester en ook dat memoreren we nog graag.

John Vuerhard

VERSTERKINGEN NODIG OP DONDERDAGOCHTENDEN

Zoals bekend was het 'klussen' op de donderdagochtenden door de coronapandemie afgebroken. Versterking is daarbij nu hard nodig. Het gaat om zaken als sorteren, opruimen, koffie zetten, timmeren en schilderen. Dat laatste geldt nu zelfs voor de verworven grafstenen van het RK-kerkhof! Kom eens een kijkje nemen tussen 9-12 uur. Vele soorten handen zijn welkom!

OUDHEIDKAMERCOLLECTIE

UIT DE AANWINSTEN

* Twee grafstenen van de RK-begraafplaats aan de 's-Gravenweg, nu geplaatst naast de torenspits van de voormalige RK-kerk. De steen van de familie De Groot herinnert met de datum van 19-3-1945 aan het misplaatste RAF-bombardement, waarbij onder meer moeder De Groot en dochter Marietje (2 jaar) omkwamen. Deze steen is in 1978 vernieuwd bij de bijzetting van vader De Groot. Op 25 maart 2020 stond bij de herdenking de verplaatsing ervan naar de Oudheidkamer al in *Hart van Holland* dankzij Pepijn de Groot. Op 26 oktober kon hij mailen: *'Afgelopen vrijdag is mijn oma De Groot - van de koude kant, ze was zelf een Dullaard - begraven en daarbij waren nog wat oude De Grootjes aanwezig. Ze kwamen allemaal trots vertellen dat de steen naar de Oudheidkamer gaat. Een prachtig gebaar.'* De andere steen is van het oud-RK-schoolhoofd Theodorus Petrus Marie van Heel (1900-1982). Zijn vroegere beroep kwam er dus op! **Wie wil de ingegraveerde letters bijschilderen? Bel/mail 'n bestuurslid! Het gaat om een eenmalige klus.**

Steen nog op het kerkhof *Herplaatste steen van meester Van Heel*

* Dankmok van Ron Baas (Baasimedia) voor medewerking aan de eerste negen Corona-uitgaves 'Oud-Kanaaltje' anno 2020 (van Adri den Boer).

* Van Eefje Molenaar kwamen gedrukte bijbelse A4-platen met het stempel van de Nieuwerkerkse hervormde zondagsschool 'Johannes'!

* Lid Raaphorst schonk een ingelijste superfoto van de taart waarmee bakker Luyten met de Dorrestein-paardenmarkt van 1988 in het Guinness Book of Records kwam. Zie pagina 30 in *'25 jaar Het Kanaal - 25 jaar Nieuwerkerk'*.

Verder gaf hij nog een bladwijzer *'1946 Nutsbibliotheek Nieuwerkerk a/d IJssel 1976'*. (Ill.: zie volgende pagina.)

* De fam. Klein gaf schooltekeningen van Jaap uit zijn Rehortheieren en meer
regionale deuren van het schoolkief

Hooibergblazer in de kap van de eerste hooiberg van boerderij 'Nooit Gedacht'

Tot zover de aanvullingen van Nel en Eefje. Uiteraard zijn we blij met dit soort ervaringen uit de eerste hand, en we willen iedereen aanmoedigen vooral reacties als deze in te sturen.

Ook wie eventueel nog foto's heeft van het hooien met paarden hier in de buurt, we houden ons zeer aanbevolen.

Brord van Westing

UIT DE HAND TE KOOP ,
 (18457) Ongeveer 50,000 ₤ goed gewonnen HOOI , en ruim 100 Bunders HAVERGEWAS , grootendeels reeds op hok ; alle staande en gelegen onder *Nieuwerkerk* aan den *Yssel* ; te bevragen bij **A. MIJNLIEFF Fzn. , Steenbakker ,** aldaar.

Algemeen Handelsblad van 7-9-1842 over Nieuwerkerks hooi

DE BOERENWAGEN

De artikelen over het hooien met de paardenwerktuigen maakten bij een aantal leden heel wat "*Oh ja, dat hebben we ook nog gehad*"-herinneringen los. In de vorige nieuwsbrief mochten we Nel Oudijk citeren, die nog goed wist hoe haar vader met de maaibalk omging. Van Eefje Molenaar kregen we nog mee dat de blazer die het hooi moest drooghouden, bij hen elke keer weer werd ingegraven tussen het hooi, al naargelang de hooiberg slonk. Hun model werkte dus niet met een luchtslang.

Nel Oudijk was ook nog zo attent een artikeltje uit het blad "Boerderij" te sturen waarin de antieke houten boerenwagen centraal stond. Ook al omdat de HVN een prachtig gerestaureerd exemplaar heeft staan tussen de hooiwerktuigen, hebben we hierbij nog een artikeltje toegevoegd over boerenwagens.

Houten boerenwagens gingen meestal generaties lang mee. Eigenlijk waren de modellen in de loop der tijd sinds de Middeleeuwen nauwelijks veranderd. Dit kwam niet alleen door het behoudende karakter van de boeren, maar het hing ook samen met de kwaliteit van de wegen en paden, meestal niet meer dan karresporen.

Hooien

De wagens moesten hoog op de wielen staan, om het tot aan de assen wegzakken in de modder te vermijden. Regionaal waren er wel verschillen in de hoogte van de wielen, en ook in het knikmechanisme waardoor de wagen wendbaar werd bij het draaien. Dit werd het principe van de "gebroken langwagen" genoemd, waarbij de voortrein draait om een "bonnagel" en de achterwielen in feite mee gaan sturen. De constructies varieerden al naargelang er op klei-, zand- of veengrond werd gereden.

Elk dorp kende wel een wagenmaker, die vaak naast wagens ook vaten, houten stelen, rieten, doodskisten en ander houten gerei vervaardigde. Behalve de hoepels om de wielen en de bonnagel waren de wagens geheel van hout en werden met pen- en gatverbindingen eigenlijk onverwoestbaar bijeengehouden. Basismateriaal bestond uit drieduims planken (7,5 cm) en op maat gezaagde of gebeitelde grotere stukken iepen-, beuken- of eikenhout voor de dissel en de boom. Goed materiaal was cruciaal, maar ook duur. Waar in het begin de wagenmakers zelf nog bomen zaagden in een put, kwamen vanaf de 17^e eeuw houtzaagmolens in zwang, waar de wagenmaker zijn bomen bracht, die hij bij opbod van gemeenten of houtvesterijen kocht. Er werden wel mallen en sjablonen gebruikt om toch standaardmodellen te bouwen, maar van serieproducties kon geen sprake zijn. Pas als een wagen afgeleverd en betaald was, kon er weer nieuw hout worden aangeschaft. Het was boter bij de vis, wagenmakers hadden een geringe welstand. De welstand van de boer kon vaak wel van de wagen worden afgemeten. Kunstig beeldhouwwerk, bladgoud en fraai schilderwerk werden dan toegevoegd.

Echt rijke boeren lieten ook "speelwagens" maken. Die waren uitsluitend bedoeld voor vervoer van personen en konden lichter worden uitgevoerd, deze hadden dan extra verfraaiingen.

De boerenwagen was een multifunctioneel werktuig, voor vervoer van kaas, melkbussen, oogstproducten en wat dies meer zij. Op zondagen ging het hele gezin vaak met de wagen naar de kerk als die niet op loopafstand was.

Met hulpstaken ingestoken, kon met name hooi onwaarschijnlijk hoog worden opgetast. De wagens waren oersterk en hoe minder ritjes (voeren) van het hooiland naar de boerderij er gemaakt hoefden te worden, hoe efficiënter het was.

Het beroemde schilderij "De Hooiwagen" van Jeroen Bosch is wat dat betreft niet overdreven qua opstapeling van hooi!

*Jeroen Bosch,
"De Hooiwagen"*

Met de komst van de luchtbanden en tractoren verdwenen de houten boerenwagens, zeker na de oorlog, snel van het toneel. De zogenaamde platte boerenkar op luchtbanden werd de nieuwe norm.

Gelukkig zijn er nog honderden houten boerenwagens behouden gebleven, en deze worden door liefhebbers in goede staat gehouden als een trots stuk erfgoed. In Buren (Gld) is er zelfs een Boerenwagenmuseum.

Aan de 's-Gravenweg huisde in 1938 wagenmaker D. Kievith en aan de Hoofdweg toen S. van Leeuwen. Zeker is dat de wagen die bij de Oudheidkamer staat (zie foto pag. 12) daar niet is gebouwd. Deze is namelijk in 1994 aan ons geschonken door het streekmuseum Krimpenerwaard, maar waar hij precies is gebouwd is helaas niet overgeleverd (zie Nieuwsbrief 11). Indien één van de leden nog een in Nieuwerkerk gebouwde wagen weet te staan, houden we ons aanbevolen om deze te fotograferen.

Brord van Westing

Wagen van de HVN, afkomstig uit streekmuseum Krimpenerwaard

OP NPO 1...

...was (onder andere) op 21 januari in *Nieuwe Boeren* van KRO-NCRV gedurende een paar seconden in september uit de Oudheidkamer geleend materiaal te zien: een melkbus-met-kraantje en karnspullen.

Verder leende de basisschool Rudolf Steiner uit Krimpen a/d IJssel ambachtelijk materiaal voor in de klas. Het is al weer even terug!

PIM VAN DER ZALM: GEFELICITEERD MET KONINKLIJKE ONDERSCHEIDING!

Tegen 27 april werd onder andere HVN-lid Pim van der Zalm koninklijk onderscheiden voor zijn vele werk bij de stichting Oud Zevenhuizen-Moerkapelle (OZM)! Als naburige vereniging stellen we dat zeer op prijs en we feliciteren hem daar graag mee! Het Verleden Tijdschrift van Oud Zevenhuizen-Moerkapelle (OZM) was altijd al stevig gekleurd (en nu dus helemaal)!

Over de Erfgoedvisie Zuidplas schreef Pim in het Verleden Tijdschrift van maart 2021: "Het kan toch niet zo zijn dat iedereen eerst roept dat het belangrijk is, erkent dat er een achterstand op dit gebied is en vervolgens geen extra geld beschikbaar stelt. Dit terwijl het ook nog eens gaat over relatief kleine bedragen!" Het spoort met het verhaal van Brord!

MONUMENTEN ETCETERA

HET RIJKSMONUMENT GEERTRUIDA-HOEVE (1^e Tochtweg 25)...

...verkommert verder. Heemschut bekommert zich er nog steeds om. De notulen van de Monumentencommissie Zuidplas van 24-8-2020: *'De commissie blijft zich bij voortdurend zorgen maken over 1^e Tochtweg 25 (Geertruidahoeve). De commissie krijgt de indruk dat er onvoldoende prioriteit gegeven wordt aan het behouden van de boerderij. De technische staat van de boerderij gaat dermate achteruit dat gedeeltelijke instorting niet ondenkbaar is. Het is naar het oordeel van de commissie niet langer acceptabel en een grondig herstel is gewenst.'*
Een gepland onderzoek mag twintig weken duren (D66 zag in mei dat die al om waren!)

AANPASSEN INLEIDING VAN MONUMENTENLIJST OP INTERNET...

...kán sinds vaststelling van de gemeentelijke lijst door B&W in 2015. Er is sindsdien onenigheid of de gemeente óf de Omgevingsdienst Midden-Holland (ODMH) dat doet.

EEN GRAFMONUMENTENLIJST NAAR DE VERORDENING UIT 2012...

...kreeg geen prioriteit, terwijl de historische verenigingen als dienstverlening al aanzetten daarvoor gaven. De HVN zond in 2018 vergeefs een herinneringsbrief.

MONUMENTENSCHILDJES MANKEREN NOG IN NIEUWERKERK...

...en Moordrecht, terwijl die van Zevenhuizen-Moerkapelle (!) daar nog steeds prijken.

ERFGOEDNOTA EN TRANSITIE VAN DE MONUMENTENCOMMISSIE...

...naar een Erfgoedcommissie volgen later, terwijl zittingstermijnen van de commissieleden formeel al jaren zijn overschreden. Kort daarna zal de Erfgoedcommissie weer opgaan in de Commissie Ruimtelijke Kwaliteit volgens de nieuwe Omgevingswet. Dan volgt integraal beleid....

KLEIN HITLAND HAD OOIT EEN KLEINE, OUDE VELDOVEN MÉÉR...

...zo kon je al vinden door het vergelijken van oude kaarten, maar HVN-lid Rob Stolk mailde de foto op de volgende pagina van de uitgegraven oude smederij met 'dikke ovenmuren'! Hij gaf het ook al aan de Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed (RCE) door, minstens de redengevende omschrijving moet worden aangepast! Voor het gemeentelijke rijksmonument is ook een archeologisch onderzoek op die plek ernaast gestart! Deze voormalige oven fungeerde 'afgedekt' jaren als woonhuis plus smederij. Voor de linkerturfschuur stelde de gemeenteraad in december een ton beschikbaar voor bezoekersfaciliteiten. Gefeliciteerd, stichting!

Ruïne 2020 (foto Rob Stolk)

Smederij ca 1975 (foto HVC)

OOK IN OUDHEIDKAMER: MOOIE GEMEENTEGIDS 2020

Uit de *Beleef Zuidplaskatern* worden diverse regels door de HVN instemmend geciteerd! Wat de 'oorsprong' van de Rotte betreft (zgn 'Moerkapelse sloot') houdt het HVN-bestuur het daarentegen bij de start van de OUD+heden in *Hart van Holland* van 14-3-2018: ***De Rotte is geen rivier en stroomt dus niet. Eerst was het een getijdegeul van de Nieuwe Maas en de Oude Rijn en later een bemalen boezemwater. De latere naam 'Oorsprong' voor een molen in Moerkapelle veranderde dat niet. Er is geen bron.***

Die visie spoort ook met wikipedia: de Rotte leek wel een jojo!

JAN NOORLANDKLOK

Ook de grootste kerkklok van Nederland, in de Grote Kerk van Dordrecht, werd tijdens de jaarwisseling een kwartier lang geluid. De klok is vernoemd naar voormalig burgemeester Jan Noorland. Hij nam toen afscheid van de stad. Noorland was daarvoor o.a. van 1969-1976 VVD-wethouder van Nieuwerkerk aan den IJssel.

SCHOORSTENVOET

Op Kortenoord werd de schoorsteenvoet van de Glasfabriek De Struisvogel gevonden. Daaraan voorafgaand werd een 1^e steen van Pacton aangetroffen! Meer hierover komt in het volgende nummer. De voet overleefde de vorst slecht....

PUBLICATIES

* In de rubriek OUD+heden in *Hart van Holland* verschenen onderstaande Nieuwerkerkse publicaties (voor leden met NEE-stickers of die elders wonen: sinds 2017 zijn de Zuidplasedities en dus ook de rubrieken nog te raadplegen: <http://bit.do/frice>). Een Zuidplasbrede index staat op de HVN-website.

- **Nelly's Hoeve was dé boerderij in Esse Laag** - over Bermweg 32 (5/8)
- **'Vergeten infoborden?'** - over de publieksinformatie bij het Schielandmonument van 1953, inclusief over de nog zichtbare correctie dankzij de HVN over de zgn. 'geforceerde dijkdoorbraak' toen bij Ouderkerk (19/8)

- **Nieuwerkerk vierde bevrijding september 1945** (2/9)
- **'Penning en lepeltjes van Made (NB)'** - over HARK-hulp aan het door de bevrijdingsoorlog getroffen Made en over een bruikleen van Zuidplas (30/9)
- **Slavenhandelaar was Nieuwerkerks ambachtsheer** (25/11)
- **Protestantse liedborden** met Nieuwerkerk en Zevenhuizen (9/12)
- **De Prins Alexander van de polder en de laan** (23/12)
- **'Marmottenbuurt' weg voor Zuidplaswijk** - anno 1976... (13/1)
- **'Cortlandt' beste naam 5e dorp** - staat al op aquaduct (10/2)
- **Nieuwerkerks jaarverslag 1920** (24/2)
- **1919: machinist 50 jaar bij Alexanderpolder** (10/3)

In *Nieuwsbrief 111* (sept. 2020) van de Historische Vereniging Die Goude staat een fors artikel over 'Kunstschilder Jongkind in Gouda'. 'Zou Johan Barthold Jongkind les van hem (*bedoeld wordt: een Goudse tekenmeester*) hebben gehad? Er zijn immers ook werken van hem (=Jongkind) die met Gouda te maken hebben. Heel duidelijk is dat het geval met 'Route de Rotterdam à Gouda'.'
(Zie fotootje hiernaast en in www.diegoude.nl.)

HISTORALIA

NA 'DEZE GEMEENTE' NU RUIM 10 JAAR ZUIDPLAS

'De meeste activiteiten en evenementen in het kader van de viering van tien jaar Zuidplas schuiven door naar 2021', zo maakte de gemeente Zuidplas bekend. De HVN had in 2020 voor Zuidplas al wel:

- * een Batavierexpo '10 jaar Zuidplas gewoon grenzeloos?' (inclusief een 'canon 10 jaar Zuidplas'), geopend door wethouder Jan Verbeek
- * de Batavierexpo 'Van bevrijding tot gedenknaald' sinds 6 augustus, die na 1 januari werd verlengd!
- * een boekje '2020: 75 jaar vrijheid en 10 jaar Zuidplas'
- * voor een editie *Occupied Stories* o.v.v. de gemeente, uitgave over Zuidplas in WOII (door secr., niet verschenen)

Dat de voor de gemeenteraden vrijwillige bouwlustige fusie nooit gedacht was, ook niet in partijprogramma's (!), blijkt zelfs uit deze grafsteen, al geplaatst in de HVN-folder 'Elf Nieuwerkerkse grafmonumenten' uit 2016.

Folders en boekjes (12 p.) zijn nog verkrijgbaar in de Oudheidkamer.

De gedenknaald aan de Kerklaan (1945) was 'overgedragen aan de gemeente Nieuwerkerk a/d IJssel'. Op de voormalige maalterij kwam in 1996 te staan dat deze 'op initiatief van de gemeente' (al naamloos!) een woongebouw werd. Onthou 2010 dus!

WELKOM NIEUWE LEDEN

- G. Redert, Elbe 2, 2911 HC
- J.D. Maasdam, De La Reijstraat 496, 2987 XN Ridderkerk
- C. Visser-Mol, 2914 XH

DERDE LAAGSTE PUNTMONUMENT...

De eerste laag van de intussen die laatste Puntmonument is

*Afgebroken boerderij Zuideroord, 1^e Tochtweg 13, 1968, foto RCE
(in 2020 ingekleurd door Brord van Westing).
Presentatie van onder meer hiervan moest door corona worden uitgesteld.*

DANK

Van de stichting Nooit Gedacht werd weer een mooie gift ontvangen. Dank!

Het bestuur kocht als verrijking van de Oudheidkamer staande tekstpaneeltjes en een betere verlichting voor de objectfotografie. Alle objecten die de HVN in haar collectie heeft, worden steevast gefotografeerd voor de beeldbank, publicaties en de website. We hadden sinds 2010 nog analoge studiolampen, die vastgemonteerd waren en zo langzamerhand zelf tot museumstuk konden worden verheven. Sinds kort kunnen we beschikken over moderne LED-armaturen, die ook te verplaatsen zijn om objecten op hun plek te kunnen fotograferen zonder dat er verder hoeft te worden geflitst. Ook reflectie die dat gaf wordt nu gereduceerd, terwijl lichtsterkte en kleurbalans instelbaar zijn. We zijn nu weer bij de tijd. Bijkomend voordeeltje is dat het energieverbruik maar een fractie is van dat van de oude lampen.

Brord van Westing

Overigens hebben we €521 gewonnen bij de RABO-clubactie. Met het gewonnen bedrag kunnen we wel twee multimedia-schermplaatjes e.d. regelen.

LUST OP WIND

De windmolen op Kortenoord is getooid met de naam **Windlust**. Bij vereniging de Nederlandse Molens is er een uitgebreide Molen Database met maar liefst maar liefst 26 resultaten voor die naam. Het is zonder twijfel de populairste molennaam. Anno nu blijken er echter nog achttien molens echt zo te heten.

Soms hebben molens vroeger een andere naam gehad en soms zijn er onderdelen van afgebroken "Windlusten" weer in andere molens verwerkt. De handel in roeden en loopwerken was altijd, en is nu nog steeds wel, een goede business voor molenmakersbedrijven. De Molen Database is daar uiterst precies

in, en weet van bijna alles te duiden waar het vandaan komt. Vrijwel alle "Windlusten" blijken korenmolens te zijn. Heel soms is dat gecombineerd met de functie van pelmolen (om gerst te pellen, zodat er gort overblijft), en in een enkel geval die van oliemolen. Poldermolens hebben vaak geen naam, heten soms gewoon Nr. 1, 2, 3 enzovoorts). Als je zoekt op molens die maalvaardig zijn en ook meel verkopen, zoals hier, hou je er ongeveer 200 over.

Als je voor onze "Windlust" wat verder kijkt in de database, dan zie je allerlei aardige details, maar pas recent stuitte ik op iets interessants. Ik ben nu bijna vier jaar molengids op Nieuwerkerks Windlust en probeer uiteraard de gasten een zo compleet en correct mogelijk verhaal te vertellen. Bij de oude balken die de steenzolder deels dragen, en die te zien zijn op de eerste zolder, is het verhaal dat deze stammen uit de voorloper van onze molen. Er werd al een molen op "Cortenoirde" genoemd anno 1561, maar blijktens de archieven verleende de gravin van Naaldwijck, Margaretha van der Marck (die Ambachstvrouw was van onder andere Nieuwerkerk) pas in 1568 het windrecht aan de molen in ruil voor twee vette "kapoenen" (gecastreerde hanen, die vetter en malser waren) per jaar. Een koopje, denk ik.

Als we wat nader ingaan op die voorganger, waar geen naam van bekend is, dan is nog terug te vinden dat er in 1642 toestemming is gegeven de molen buitendijks te (ver)plaatsen. Of dit alleen een verplaatsing was of (ver)nieuwbouw is niet vast te stellen. Wat nu uiterst interessant is voor de kenners, is dat de voorganger van "Windlust" een zogenaamde **Wipmolen** was, en niet zoals de tekening die er hangt een voor de hand liggende **Standerdmolen**.

Molenarcheoloog Nico Jurgens heeft dit goed onderbouwd opgemaakt uit de zes balken (er zijn er vier verwerkt) die bij de restauratie opgedolven werden. Nu zijn wipmolens eigenlijk alleen bekend als poldermolens die de simpele functie hebben water uit te slaan met een rad of een vijzel. Maar er waren kennelijk vroeger ook enkele wipmolens die de functie van korenmolens hadden.

Hoe werkt dat dan? Welnu, het stadje Vianen had er vroeger ook een. En op de fundamenten van de al honderd jaar geleden afgebroken molen wordt momenteel een replica van de wipkorenmolen gebouwd. Die is dan uniek voor Nederland. Er is een mooie animatie te zien op YouTube, waarbij je de werking

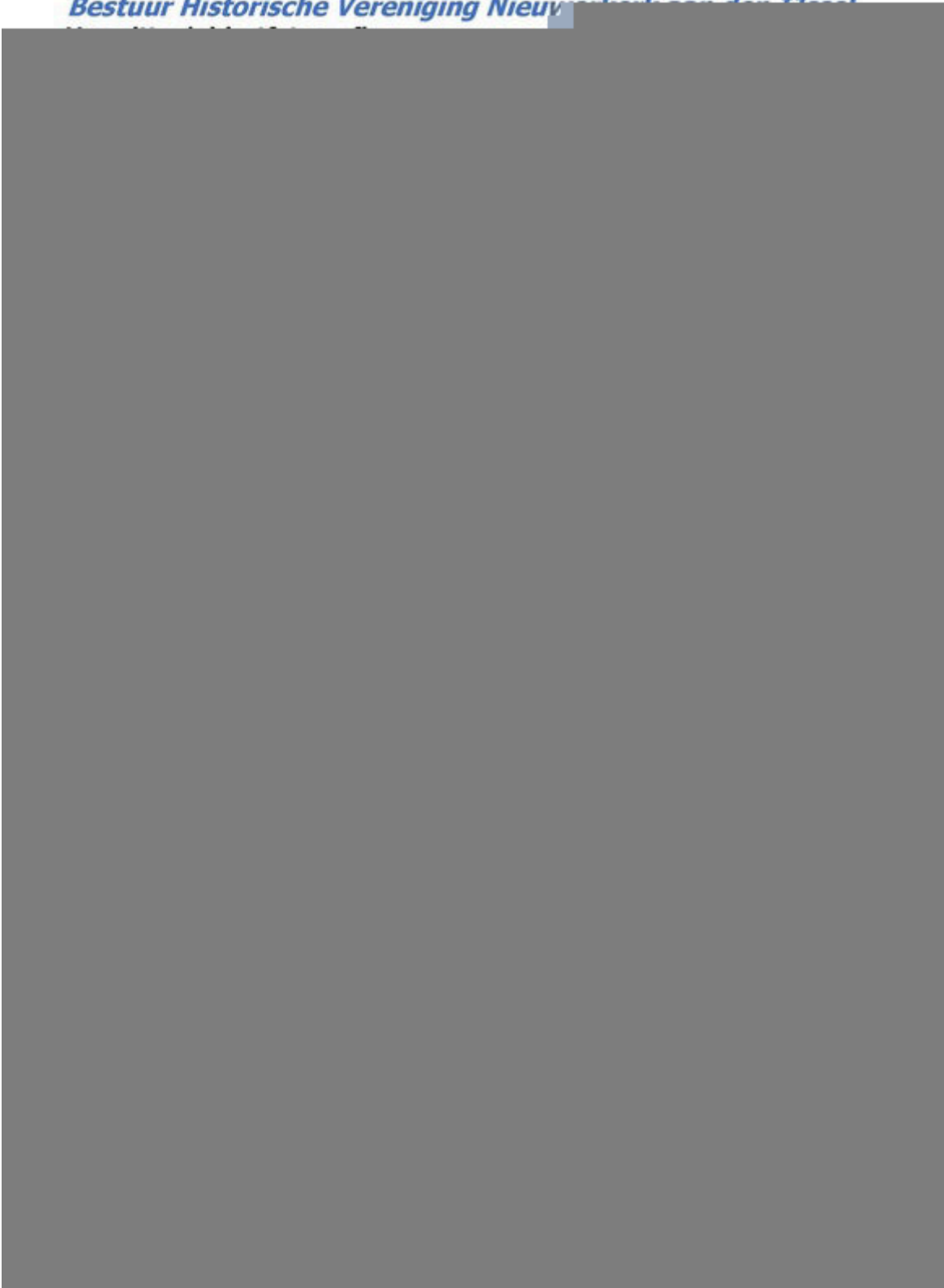
*Impressie Wipkorenmolen Vianen,
vermoedelijk gereed in 2022
(©Stichting Herbouw Korenmolen Vianen)*

en overbrenging van het gaande werk naar molenstenen goed kun zien. Zie op <https://www.wipkorenmolenvianen.nl/> hoe dat gaat.

Hoogst waarschijnlijk is onze "Windlust" hiermee ook uniek, in die zin dat hij een voorganger had als wipkorenmolen, ook vroeger dus vrij zeldzaam.

Als laatste moet ik nog melden dat het jaar 1741 voor de eerste bouw van onze Windlust betwijfeld wordt. Dit zou eerder 1776 zijn, denkt de molenarcheoloog. Dat klopt ook met de rijksmonumentenlijst, maar 100% zeker is dat niet: we blijven het dus maar houden op 1741, zoals er vijftien jaar geleden in een boekje kwam (Jaap Reijm, 2005) en er ook op is geschilderd.

Brord van Westing (stichting Molen Kortenoord)

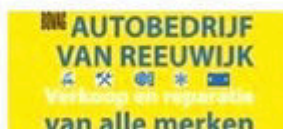
De HVN wordt financieel gesteund door:

- *gemeente Zuidplas* (en komt met bijdragen en links voor op de gemeentelijke websites www.zuidplas.nl en www.beleefzuidplas.nl)

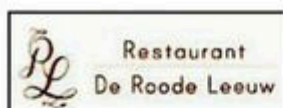
Bos Nieuwerkerk Schoorsteenbouw

Autobedrijf Van Reeuwijk

Makelaar Legendijk

Leefgoed De Olifant

Restaurant De Rode Leeuw (Capelle a/d IJssel)

Venrooy tandtechniek

Hoogerwaard Advies & onderhoud

Vormgeving en fotobewerking:

Mieke den Boer-Snoei

Oplage:

300